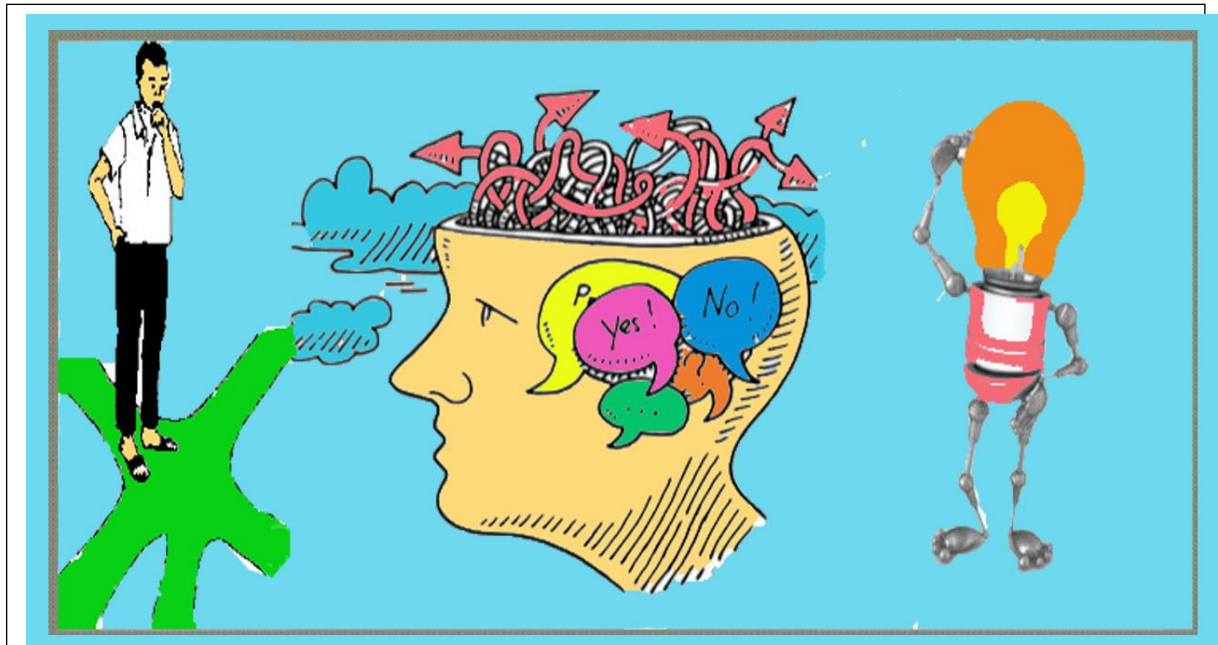

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikalawang Markahan – Modyul 10 Ang Layunin, Paraan, Sirkumstansya, at Kahihinatnan ng Kilos

Edukasyon sa Pagpapakatao - Ikasampung Baitang

Alternative Delivery Mode

Ikalawang Markahan- Modyul 9: Paghubog ng Konsensiya Batay sa Likas Batas Moral Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat: Marlon V. Marlon

Editor: Jerome B. Amahoy and Christine Luz Z. Boniao

Tagasuri: Marlon V. Marco

Tagaguhit: Joey T. Undap

Tagalapat:

Tagapamahala: Arturo B. Bayocot, PhD. CESO III (Regional Director)

Co-Chairpersons: Victor G. De Gracia Jr. PhD. CESO V (Asst. *Regional Director*)

Randolph B. Tortola, PhD. CESO IV (SDS-Division of Bukidnon)

Shambaeh A. Usman, PhD. (ASDS-Division of Bukidnon)

Mala Epra B. Magnaong, Chief ES, CLMD

Neil A. Improgo, EPS-LRMS

Bienvenido U. Tagolimot, Jr., EPS-ADM

Members: Elbert R. Francisco, PhD, Chief ES, CID

Nancy B. Panistante, EdD, EPS in Edukasyon sa Pagpapakatao

Rejynne Mary L. Ruiz, PhD, LRMS Manager

Jeny B. Timbal, PDO II

Shella O. Bolasco, Division Librarian II

Inilimbag sa Pilipinas ng: Kagawaran ng Edukasyon – Rehiyon X, Sangay ng Bukidnon

Office Address: Fortich Street, Sumpung, Malaybalay City

Telefax: (088) 813- 3634

E-mail Address: Bukidnon@deped.gov.ph

Website: www.Depedbukidnon.net.ph

10

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikalawang Markahan - Modyul 10

Nakapagtataya ng kabutihan o kasamaan ng pasiya o kilos sa isang sitwasyong may suliranin (dilemma) batay sa layunin, paraan (kilos), sirkumstansya at kahihinatnan nito(EsP10MK-IIa-5.2)

Ang modyul na ito ay sama-samang binuo at sinuri ng mga edukador sa mga publikong paaralan. Hinihikayat namin ang mga guro at iba pang nasa larangan ng edukasyon na mag-email ng kanilang puna at mungkahi sa Kagawaran ng Edukasyon sa bukidnon@deped.gov.ph.

Pinahahalagahan naming ang inyong mga puna at mungkahi.

Talaan ng Nilalaman

	Pahina
Cover Page	
Copyright Page	
Title Page	
Talaan ng Nilalaman	
Paunang Salita	
Alamin	1
Subukin	2-3
Balikan	3
Tuklasin	4
Suriin	5-6
Pagyamanin	6
Isaisip	7
Isasagawa	7
Tayahin	8-10
Karagdagang Gawain	10-11
Susi sa Pagwawasto	11-12
Sanggunian	12

Paunang Salita

Para sa tagapagdaloy/Guro:

Malugod na pagtanggap sa asignaturang Edukasyon sa Pagpapakatao 10 ng Alternative Delivery Mode (ADM) Modyul para sa araling Layunin, Paraan, Sirkumstansya at Kahihinatnan ng Kilos.

Ang modyul na ito ay pinagtulungang dinisenyo, nilinang at sinuri ng mga edukador mula sa pambuliko at pampribadong institusyon upang gabayan ka, ang gurong tagapagdaloy upang matulungang makamit ng mag-aaral ang pamantayang itinakda ng Kurikulum ng K to12 habang kanilang pinanagumpayan ang pansarili, panlipunan at pang-ekonomikong hamon sa pag-aaral.

Ang tulong-aral na ito ay umaasang makauugnay ang mag-aaral sa mapatnubay at malayang pagkatuto na mga gawain ayon sa kanilang kakayahan, bilis at oras. Naglalayon din itong matulungan ang mag-aaral upang makamit ang mga kasanayang pan-21 siglo habang isinasalang-alang ang kanilang mga pangangailangan at kalagayan.

Bilang karagdagan sa materyal ng pangunahing teksto, makikita ninyo ang kahong ito sa pinakakatawan ng modyul:

Bilang tagapagdaloy, inaasahang bibigyan mo ng paunang kaalaman ang mag-aaral kung paano gamitin ang modyul na ito. Kinakailangan ding subaybayan at itala ang pag-unlad nila habang hinahayaan silang pamahalaan ang kanilang sariling pagkatuto. Bukod dito, inaasahan mula sa iyo na higit pang hikayatin at gabayan ang mag-aaral habang isinasagawa ang mga gawaing nakapaloob sa modyul.

Para sa mag-aaral at Magulang:

Malugod na pagtanggap sa asignaturang Edukasyon sa Pagpapakatao 10 ng Alternative Delivery Mode (ADM) Modyul ukol sa araling Layunin, Paraan, Sirkumstansya at Kahihinatnan ng Kilos.

Ang modyul na ito ay ginawa bilang tugon sa iyong pangangailangan. Layunin nitong matulungan ka sa iyong pag-aaral habang wala ka sa loob ng silid-aralan. Hangad din nitong madulutan ka ng mga makabuluhang oportunidad sa pagkatuto.

Magalang na pagbati po sainyo bilang magulang! Maaari lamang po na kung magagabayan ninyo ang inyong anak ay mas lalo pong magiging kapana-panabik ang kaniyang/kanilang pag-aaral at pagsasagawa ng mga Gawain. Ang modyul na ito ay may mga bahagi at icon na dapat mong maunawaan.

 Alamin	Sa bahaging ito, malalaman mo ang mga dapat mong matutuhan sa modyul.
 Subukin	Sa pagsusulit na ito, makikita natin kung ano na ang kaalaman mo sa aralin ng modyul. Kung nakuha mo ang lahat ng tamang sagot (100%), maaari mong laktawan ang bahaging ito ng modyul.
 Balikan	Ito ay maikling pagsasanay o balik-aral upang matulungan kang maiugnay ang kasalukuyang aralin sa naunang leksyon.
 Tuklasin	Sa bahaging ito, ang bagong aralin ay ipakikilala sa iyo sa maraming paraan tulad ng isang kuwento, awitin, tula, pambukas na suliranin, gawain o isang sitwasyon.
 Suriin	Sa seksyong ito, bibigyan ka ng maikling pagtalakay sa aralin. Layunin nitong matulungan kang maunawaan ang bagong konsepto at mga kasanayan.
 Pagyamanin	Binubuo ito ng mga gawaing para sa malayang pagsasanay upang mapagtibay ang iyong pang-unawa at mga kasanayan sa paksa. Maaari mong iwasto ang mga sagot mo sa pagsasanay gamit ang susi sa pagwawasto sa huling bahagi ng modyul.
 Isaisip	Naglalaman ito ng mga katanungan o pupunan ang patlang ng pangungusap o talata upang maproseso kung anong natutuhan mo mula sa aralin.
 Isagawa	Ito ay naglalaman ng gawaing makatutulong sa iyo upang maisalin ang bagong kaalaman o kasanayan sa tunay na sitwasyon o realidad ng buhay.
 Tayahin	Ito ay gawain na naglalayong matasa o masukat ang antas ng pagkatuto sa pagkamit ng natutuhang kompetensi.

 Karagdagang Gawain	Sa bahaging ito, may ibibigay sa iyong panibagong gawain upang pagyamanin ang iyong kaalaman o kasanayan sa natutuhang aralin.
 Susi sa Pagwawasto	Naglalaman ito ng mga tamang sagot sa lahat ng mga gawain sa modyul.

Sa katapusan ng modyul na ito, makikita mo rin ang:

Sanggunian

Ito ang talaan ng lahat ng pinagkuhanan sa paglikha o paglinang ng modyul na ito.

Ang sumusunod ay mahahalagang paalala sa paggamit ng modyul na ito:

1. Gamitin ang modyul nang may pag-iingat. Huwag lalagyan ng anumang marka o sulat ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.
2. Huwag kalimutang sagutin ang *Subukin* bago lumipat sa iba pang gawaing napapaloob sa modyul.
3. Basahing mabuti ang mga panuto bago gawin ang bawat pagsasanay.
4. Obserbahan ang katapatan at integridad sa pagsasagawa ng mga gawain at sa pagwawasto ng mga kasagutan.
5. Tapusin ang kasalukuyang gawain bago pumunta sa iba pang pagsasanay.
6. Pakibalik ang modyul na ito sa iyong guro o tagapagdaloy kung tapos nang sagutin lahat ng pagsasanay.

Kung sakaling ikaw ay mahirapang sagutin ang mga gawain sa modyul na ito, huwag mag-aalinlangang konsultahin ang inyong guro o tagapagdaloy. Maaari ka rin humingi ng tulong kay nanay o tatay, o sa nakatatanda mong kapatid o sino man sa iyong mga kasama sa bahay na mas nakatatanda sa iyo. Laging itanim sa iyong isipang hindi ka nag-iisa.

Umaasa kami, sa pamamagitan ng modyul na ito, makararanas ka ng makahulugang pagkatuto at makakakuha ka ng malalim na pang-unawa sa kaugnay na mga kompetensi. Kaya mo ito!

Alamin

Alam ko na marami kanang karununganang napag-alaman, syempre dahil hindi lang na nasa ikalawang markahan ka na at mahigit sampu na rin ang mga modyul na iyong nabasa at mga Gawain nagawa kundi pati na rin sa kagustuhan mong matuto at matapos ang baitang sampu na may karangalan at pagkilala. Siguro hindi yan totoo sa iyo, pero kung mamarapatin mo at pagsusumikap ay alam ko na kayang-kaya mo.

Sa nakaraang modyul ay sigurado na nalaman mo na ang layunin, paraan, sirkumstansiya at kahihinatnan ng makataong kilos ay tunay ngang mayroong kinalaman sa ikabubuti at ikasasama nito, kaya dapat na laging maging mapagmasid sa lahat ng pagkakataon.

Layunin naman ng modyul na ito na ikaw ay makapagtataya ng kabutihan o kasamaan ng iyong isinasagawang kilos at pasiya. Sa pamamagitan nito, matutulungan kang lubos na mapagnilayan kung paano ka nakapagsasagawa ng makataong kilos at mula rito ay masasagot mo ang Mahalagang Tanong na: Bakit mahalagang maunawaan ang pagtataya ng kabutihan o kasamaan ng pasiya o kilos sa isang sitwasyong may suliranin (dilemma) batay sa layunin, paraan, sirkumstansiya, at kahihinatnan ng kilos.

Sa Modyul na ito, **inaasahang maipamamalas mo ang sumusunod na kaalaman, kakayahan, at pag-unawa:**

Nakapagtataya ng kabutihan o kasamaan ng pasiya o kilos sa isang sitwasyong may suliranin (dilemma) batay sa layunin, paraan (kilos), sirkumstansiya at kahihinatnan nito.
(EsP10MK-IIa-5.2) Week 8

Subukin

Sa huling bahagi ng talakayang Layunin, Paraan, Sirkumstansya at kahihinatnan ng makataong kilos ay umabot kana sa pang-apat na kompetensi na kung saan ay inaasahang matataya mo na ang mga bahaging ito na sabi ng iba ay “*exciting*” dahil malalaman mo ang iyong kakayahan at kaalaman. Kung kaya narito ang **Panuto:**
Gawain A

Basahin at unawaing mabuti ang mga aytem at piliin ang titik ng pinakatamang sagot. Isusulat mo ang iyong sagot sa iyong sagutang papel o kuwaderno.

1. Bakit sinasabing ang moral na kilos ay ang makataong kilos ayon sa etika ni Sto. Tomas de Aquino?
 - a. Sapagkat nahuhusgahan nito ang tama at maling kilos.
 - b. Sapagkat nakapagpapasiya ito nang naaayon sa tamang katwiran.
 - c. Sapagkat malayang patungo ito sa layunin na pinag-isipan.
 - d. Sapagkat napatutunayan nito ang sariling kilos kung ito ay mabuti o masama.
2. Kung ang papel na ginagampanan ng isip ay humusga at mag-utos, ano naman ang papel ng kilos-loob?
 - a. Umunawa at magsuri ng impormasyon.
 - b. Tumungo sa layunin o intensiyon ng isip.
 - c. Tumulong sa kilos ng isang tao.
 - d. Gumabay sa pagsasagawa ng kilos.
3. Alin sa sumusunod ang hindi kahulugan ng sirkumstansiya?
 - a. Ito ay tumutukoy sa isang kondisyon o kalagayan kung saan ang kilos na ginawa ay nakaaapekto sa kabutihan.
 - b. Ito ay tumutukoy sa panloob na kilos na nakabatay kung saan nakatuon ang kilos-loob.
 - c. Ito ay nakapagbabawas o nakapagdaragdag sa kabutihan o kasamaan ng isang kilos.
 - d. Ito ay nakapagpapabago sa halaga ng isang kilos.
4. Naging pangulo ng kanilang pangkat si Julianna. Simula sa araw nang siya ay manalo, ginampanan niya nang lubos ang kaniyang tungkulin at responsibilidad. Ano kayang prinsipyong sumasakop sa sirkumstansiya ng kilos ang makikita rito?
 - a. Ang sirkumstansiya maaaring lumikha ng mabuti o masamang kilos.
 - b. Ang sirkumstansiya ay maaaring magdulot ng bagong kabutihan sa masamang kilos at bagong masamang hangarin sa masamang kilos.
 - c. Ang sirkumstansiya ay maaaring makalikha ng mabuti o masama.
 - d. Ang sirkumstansiya ay hindi maaaring gawing mabuti ang masama.
5. Si Gene ay isang espesyalistang doktor sa puso. Siya ay maingat sa pagbibigay kung anong gamot ang nararapat sa pasyente dahil alam niya bilang doktor na hindi lahat ng gamot na kaniyang ibinibigay ay may magandang idudulot sa mga pasyenteng iinom nito. Alin sa mga Salik na Nag-uugnay sa makataong kilos ang ipinakita ni Gene?
 - a. Layunin
 - b. Kilos
 - c. Sirkumstansiya
 - d. Kahihinatnan

Gawain B.

Madali lang yung limang bilang diba? Ngunit itong pangalawang gawain ay mayroong sampung puntos ka kung mabubuo ang mga pangungusap gamit ang mga salitang nasa kahon ay magaling. Kaya, isip-isip. Okay?

paraan	sirkumstansya	layunin	sino	ano	paano	makataong-kilos
	kahihinatnan		pagkatao		saan	

1. Ito ang pinaka_____ o pinatutunguhan ng kilos.
2. Ito ang tumutukoy sa mismong kilos, gaano ito kalaki o kabigat.
3. Mayroong apat na salik ang _____.
4. Ang Makataong kilos ay bunga ng ating isip at kagustuhan na nasasalamín ang ating _____.
5. Ito ay ang panlabas na kilos na kasangkapan o paraan upang makamit ang layunin.
6. Ito ang tumutukoy sa tao na nagsasagawa ng kilos o sa taong maaaring maapektuhan ng kilos.
7. Ito ay tumutukoy sa paraan kung paano isinagawa ang kilos.
8. Ang lahat ng ginagawang kilos ng tao ay may dahilan, batayan, at may kaakibat na pananagutan.
9. Ito ang tumutukoy sa lugar kung _____ ginagawa ang kilos.
10. Ito ay tumutukoy sa isang kondisyon o kalagayan ng kilos na nakababawas o nakadaragdag sa kabutihan o kasamaan ng isang kilos.

Balikan

Naalala mo pa ba ang nakaraang aralin? Sa nakaraang napag-aralang Modyul, natutuhan mo ang tungkol sa pananagutan ng tao at ang anumang kahihinatnan ng kaniyang kilos, mabuti man o masama. Mahalagang mapagnilayan niya ang bawat kilos na kaniyang isasagawa dahil hindi magiging ganap ang pagiging tao niya kung hindi siya kumikilos ayon sa kabutihan. Pero teka muna, naaalala mo pa ba ang ibig sabihin ng kilos? Kung oo ang iyong sagot ay gumawa ng maikling sanaysay ukol sa kilos ng tao na kung saan ito ay may layunin, paraan at sirkumstansya na maaaring mayroong mabuti at masamang bunga lalo na sa panahon na halos lahat nang tao sa buong bansa ay naka-*lockdown*.

Isulat ang iyong sagot sa loob ng kahon bilang pagbabalik-aral upang ang naisa-isipan mo ay tunay ngang iyong maisasabuhay at matatanim sa damdamin.

Wow, Nagawa mo! Kaya magpapatuloy tayo, okay?

Tuklasin

Heto na tayo't magpapatuloy sa pagtuklas ng mga bagong karunungan at kaalaman. Kung kaya nga sinasabi na "Ang Makataong kilos ay bunga ng ating isip at kagustuhan na nasasalamín ang ating pagkatao. Kung ano tayo at kung ano ang kalabasan ng ating kilos ay batay sa ating pagpapasiya." Tulad ng kinakaharap nating krisis nitong taong kasalukuyan, ang COVID-19 o ang pandemia na kumitil na nang libo-libong buhay. Nangangahulugan ito na hindi lahat ng ating isinasagawang kilos ay mabuti, dahil bawat kilos natin na nagmula muna sa ating isipan ay maaaring may bunga o kahihinatnan na hindi maganda, hindi kaaya-aya o masama.

Mga kaganapan sa ating Bayan at Kilos ng Kinauukulan	Maaaring Mangyari Masama/ Mabuti	Iyong Paliwanag
1. Ang pagdeklara ng total lockdown		
2. Ang pagpapatigil ng mga Negosyo		
3. Pagbabawal ng pagsasamba sa Diyos sa loob ng Simbahan		
4. Pagbibigay ng Social Amelioration Program		
5. Pagpapalapat ng kaso sa mga nangurakot sa Ayuda ng Pamahalaan		

Kung nasagutan mo na ang mga kahon ng maaring mangyari at paliwanag ay napakagaling! Kaya sa parting ito ay hinihimok kita na magpatuloy, okay ba?

o Krayterya ng Bahaging Tuklasin

5 Puntos	3 Puntos	1 Puntos
Kung ang paliwanag sa maaaring mangyari masama o mabuti ay ayon sa pagkakaintindi sa mga aralin.	Kung ang sagot ay base lamang sa kanyang pagkakaintindi at hindi sa aralin.	Kung ang paliwanag sa sagot ay wala sa inaasahang maipamamalas.

Suriin

Muli nating balikan o pag-aralan ng maraming beses ang araling ito na kung saan ay naniniwala ako na ito ang mabisang sekrito upang tunay mong maunawaan at maintindihan ang “**Apat na salik ng makataong kilos**”.

Ang mga ito ay ang sumusunod (sa pang-apat na pagkakataon):

Ang layunin ng Makataong Kilos

Ito ay tumutukoy sa panloob na kilos kung saan nakatuon ang kilos-loob. Ito rin ay tumutukoy sa taong gumagawa ng kilos (doer); hindi ito nakikita o nalalaman ng ibang tao dahil ito ay personal sa taong gumagawa ng kilos. Ito ang pinakalayunin o pinatutunguhan ng kilos. Ayon kay Sto. Tomas de Aquino, ang mismong kilos ay hindi maaaring husgahan kung mabuti o masama kung hindi nito isasaalang-alang ang layunin ng taong gumagawa nito. Mahalagang tingnan ang kabuuang kilos na kasama ang layunin ng tao na nagsasagawa nito. Ang pamantayan sa kabutihan ng layunin ay kung iginagalang ng taong nagsasakilos ang dignidad ng kaniyang kapuwa.

Ang Paraan ng Makataong Kilos

Ito ay ang panlabas na kilos na kasangkapan o paraan upang makamit ang layunin. Ayon kay Sto. Tomas de Aquino, may nararapat na obheto ang kilos. Halimbawa, sa kilos na kumain, ang obheto ay makakain. Ngunit kung kakain ka ng bato, ito ay masama dahil hindi kinakain ang bato. Ang kilos ng uminom ay may obheto na makainom. Ngunit kung iinom ka ng muriatic acid ito ay masama dahil nakamamatay ito. Samakatuwid, ang paraan ng kilos ay ang nararapat na kilos dahil ang kabutihan ng panlabas na kilos ay ang nararapat na obheto nito.

Ang Sirkumstansya ng Makataong Kilos

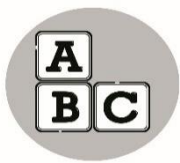
Ito ay tumutukoy sa isang kondisyon o kalagayan ng kilos na nakababawas o nakadaragdag sa kabutihan o kasamaan ng isang kilos.

Narito ang iba't ibang sirkumstansiya:

- *Sino*. Ito ang tumutukoy sa tao na nagsasagawa ng kilos o sa taong maaaring maapektuhan ng kilos.
- *Ano*. Ito ang tumutukoy sa mismong kilos, gaano ito kalaki o kabigat.
- *Saan*. Ito ang tumutukoy sa lugar kung saan ginagawa ang kilos.
- *Paano*. Ito ay tumutukoy sa paraan kung paano isinagawa ang kilos.
- *Kailan*. Ito ay tumutukoy kung kailan isasagawa ang kilos.

Ang Kahihinatnan ng Makataong Kilos

Ang lahat ng ginagawang kilos ng tao ay may dahilan, batayan, at may kaakibat na pananagutan. Anuman ang gawing kilos ay may kahihinatnan. Mahalaga na masusing pag-isipan at pagplanuhang mabuti ang anumang isasagawang kilos dahil mayroon itong katumbas na pananagutan na dapat isaalang-alang. Kung minsan, nagkakaroon ng suliranin sa pagpapasiya dahil sa kawalan ng kaalaman kung ang pinili niyang kilos ay mabuti o masama. Kung minsan, dahil sa bilis ng takbo ng isip ng tao ay nakapag-iisip at nakagagawa siya ng kilos na hindi tinitingnan ang kahihinatnan nito. Ngunit sa ikaapat na salik, sinasabi na ang bawat tao ay kailangang maging mapanagutan sa anumang kilos na kaniyang pipiliin. Kailangang mapag-isipang mabuti at makita kung ano ang magiging resulta ng anumang kilos na gagawin.

Pagyamanin

Kung iyong napansin sa mga nakaraang mga modyul na iyong napag-aralan ay talagang ganito ang subok nang pamamaraan o pagkakasunod-sunod ng bawat aralin. Dahil nga sa bawat pagkatapos ng bahaging **suriin** ay kailangan mo na naming **pagyamanin** ang kung gaano mo maaabot o maisasakatuparan ang inaasahan sa iyo nga kompetensi o mga kompetensi. Kaya alam ko na kayang-kaya mo ang bahaging ito.

Pag-unawa at Pagtataya sa mga Salik ng Makataong Kilos

Upang masubok ang lalim ng iyong naunawaan, sagutin mo ang sumusunod na mga pokus na tanong sa iyong kuwaderno:

1. Sa papaanong paraan ng tao matataya o masusubukan ang tunay na layunin ng isang tao gumawa ng bagay na kanyang ginawa ayon kay Sto. Tomas de Aquino?
2. Bakit ang pag inom ng muriatic acid ay masasabing hindi ayon sa tunay na layunin o obhetong pag inom?
3. Ano ang kalimitang nagiging dahilan ng isang masamang gawa ng isang tao?
4. Anong uri ng sirkumstansiya ang mismong kilos na nagbibigay ng tunay na halaga nito?
5. Paano nahuhusgahan kung ang layunin ng kilos ay mabuti o masama?

Nasagutan mo na ba ang lahat ng tanong? Kung ganon mabuti at nawa ay maitanim sa iyong isipan ang pagpapayamang gawain.

Isaisip

Ngayon malinaw na sa iyo na ang layunin, paraan, sirkumstansiya at kahihinatnan ng kilos ay nakapagtatakda ng kabutihan o kasamaan ng kilos ng tao. Ito ay isang hamon para sa iyo kung paano mo pag-iisipang mabuti ang pipiliin mong kilos sa araw-araw simula sa iyong paggising hanggang sa iyong pagtulog. Kung ikaw ba ay mananalangin sa parehong oras ng iyong paggising at sa pagtulog, pag-aalaala ng mga bagay na kung saan ay dapat mong pasalamat ang Diyos at ganon din na hingin ang Kaniyang Mapagpalang paggabay at pagpapatnubay sa iyong Layunin na iyong isasakatuparan hindi lang sa unang oras ng bawat araw kundi pati na rin sa buong araw na darating.

Kung kaya nga't ngayon ay inaanyayahan kitang punan ng iyong sagot ang patlang, na isusulat mo sa iyong kuwaderno. Handa ka na ba?

Ang _____ tumutukoy sa panloob na kilos kung saan nakatuon ang kilos-loob. Ayon kay _____, ang mismong kilos ay hindi maaaring husgahan kung _____ o _____ kung hindi nito isasaalang-alang ang layunin ng taong gumagawa nito.

Ito ay ang panlabas na kilos na kasangkapan o _____ upang makamit ang layunin. Samakatuwid, ang paraan ng kilos ay ang nararapat na kilos dahil ang kabutihan ng panlabas na kilos ay ang _____ na obheto nito.

Isagawa

Panuto: Punan ang matrix ayon sa hinihingi sa bawat kolum. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

Mga Sitwasyon	Pagsusuri ng kabutihan o kasamaan ng kilos batay sa layunin, paraan, sirkumstansiya, at kahihinatnan nito	Pagtataya ng kabutihan o kasamaan ng kilos batay sa layunin, paraan, sirkumstansiya at kalalabasan nito	Paliwanag
Halimbawa: Nagkasayahan kayo bilang selebrasyon sa kaarawan ng isang kaibigan mo, kaya inabot kayo ng gabi sa inyong bahay. Hindi pa rin kayo tumigil sa kanilang pagkanta gamit ang videoke kahit natutulog na ang inyong mga kapit-bahay	Layunin: Magkasiyahan dahil sa pagdiriwang ng kaarawan ng kaibigan. Paraan: Paggamit ng videoke para magkantahan Sirkumstansiya: Paggamit ng videoke sa hating-gabi Kahihinatnan: Nakaabala ito sa mga tao na natutulog	Layunin: Ang pagkakaroon ng kasiyahan ay bahagi ng isang pagdiriwang. Paraan: Hindi masama na gumamit ng videoke upang magkantahan ngunit dapat na bigyan ito ng limitasyon. Sirkumstansiya: Ang paggamit ng videoke sa hating-gabi ay	Ang pagkakaroon ng kasiyahan sa isang kaarawan ay hindi masama ngunit dapat makita ang mga limitasyon ng kilos upang hindi makapinsala sa ibang tao na maging dahilan upang makaabala o makagalit sa kanila.

		hindi mabuting kilos. Kahihinatnan: Ang pagkaabala ng mga kapitbahay ay hindi mabuting resulta ng kantahan.	
1. Niyaya ka ng iyong kamag-aral na huwag pumasok sa klase at pumunta sa computer shop upang maglaro rito.			
2. Nangungulit ang iyong katabi na pakopyahin mo siya sa pagsusulit dahil maaari siyang bumagsak			
3. Nakita mo na nalaglag ang pitaka sa isang babae sa loob ng simbahan.			

○ Krayterya ng Bahaging Isagawa

5 Puntos	3 Puntos	1 Puntos
Kung ang paliwanag ay naiintindihan at nakabatay sa paksa.	Kung ang sagot ay kulang ng pagpapaliwanag at hindi masyadong naintindihan.	Kung ang paliwanag sa sagot ay hindi masyadong naiintindihan.

Tayahin

O ayan andito kana sa paggawa ng halos panghuling Gawain na malalaman mo na ganap na ang iyong kaalaman at karunungan sa pagkakataong ito. Kung kaya ay sundin ang panuto nitong huling bahagi ng pag-aaral mo ng modyul na ito.

Gawain A

Basahin at unawaing mabuti ang mga aytem at piliin ang titik ng pinakatamang sagot. Isusulat mo ang iyong sagot sa iyong sagutang papel o kuwaderno.

1. Bakit sinasabing ang moral na kilos ay ang makataong kilos ayon sa etika ni Sto. Tomas de Aquino?

- Sapagkat nahuhusgahan nito ang tama at maling kilos.
- Sapagkat nakapagpapasiya ito nang naaayon sa tamang katwiran.
- Sapagkat malayang patungo ito sa layunin na pinag-isipan.
- Sapagkat napatutunayan nito ang sariling kilos kung ito ay mabuti o masama.

2. Kung ang papel na ginagampanan ng isip ay humusga at mag-utos, ano naman ang papel ng kilos-loob?

a. Umunawa at magsuri ng impormasyon.

b. Tumungo sa layunin o intensiyon ng isip.

c. Tumulong sa kilos ng isang tao.

d. Gumabay sa pagsasagawa ng kilos.

3. Alin sa sumusunod ang hindi kahulugan ng sirkumstansiya?

a. Ito ay tumutukoy sa isang kondisyon o kalagayan kung saan ang kilos na ginawa ay nakaaapekto sa kabutihan.

b. Ito ay tumutukoy sa panloob na kilos na nakabatay kung saan nakatuon ang kilos-loob.

c. Ito ay nakapagbabawas o nakapagdaragdag sa kabutihan o kasamaan ng isang kilos.

d. Ito ay nakapagpapabago sa halaga ng isang kilos.

4. Naging pangulo ng kanilang pangkat si Julianna. Simula sa araw nang siya ay manalo, ginampanan niya nang lubos ang kaniyang tungkulin at responsibilidad. Ano kayang prinsipyong sumasakop sa sirkumstansiya ng kilos ang makikita rito?

a. Ang sirkumstansiya maaaring lumikha ng mabuti o masamang kilos.

b. Ang sirkumstansiya ay maaaring magdulot ng bagong kabutihan sa masamang kilos at bagong masamang hangarin sa masamang kilos.

c. Ang sirkumstansiya ay maaaring makalikha ng mabuti o masama.

d. Ang sirkumstansiya ay hindi maaaring gawing mabuti ang masama.

5. Si Gene ay isang espesyalistang doktor sa puso. Siya ay maingat sa pagbibigay kung anong gamot ang nararapat sa pasyente dahil alam niya bilang doktor na hindi lahat ng gamot na kaniyang ibinibigay ay may magandang idudulot sa mga pasyenteng iinom nito. Alin sa mga Salik na Nag-uugnay sa makataong kilos ang ipinakita ni Gene?

a. Layunin

b. Kilos

c. Sirkumstansiya

d. Kahihinatnan

Gawain B.

Madali lang yung limang bilang diba? Ngunit itong pangalawang gawain ay mayroong sampung puntos ka kung mabubuo ang mga pangungusap gamit ang mga salitang nasa kahon ay magaling. Kaya, isip-isip. Okay?

paraan	sirkumstansiya	layunin	sino	ano	paano	makataong-kilos
	kahihinatnan		pagkatao		saan	

1. Ito ang pinaka_____ o pinatutunguhan ng kilos.

2. Ito ang tumutukoy sa mismong kilos, gaano ito kalaki o kabigat.
3. Mayroong apat na salik ang _____.
4. Ang Makataong kilos ay bunga ng ating isip at kagustuhan na nasasalamain ang ating _____.
5. Ito ay ang panlabas na kilos na kasangkapan o paraan upang makamit ang layunin.
6. Ito ang tumutukoy sa tao na nagsasagawa ng kilos o sa taong maaaring maapektuhan ng kilos.
7. Ito ay tumutukoy sa paraan kung paano isinagawa ang kilos.
8. Ang lahat ng ginagawang kilos ng tao ay may dahilan, batayan, at may kaakibat na pananagutan.
9. Ito ang tumutukoy sa lugar kung _____ ginagawa ang kilos.
10. Ito ay tumutukoy sa isang kondisyon o kalagayan ng kilos na nakababawas o nakadaragdag sa kabutihan o kasamaan ng isang kilos.

Karagdagang Gawain

Mag-isip ng isang sitwasyon mula sa iyong karanasan na may suliranin (dilemma). Tayahin ang kabutihan o kasamaan nito batay sa layunin, paraan, sirkumstansiya at kahihinatnan nito. Ipakita at ipabasa ito sa iyong magulang. Anyayahan sila na magbigay ng komento o payo sa iyong ginawa. Palagyan ito sa kanila ng lagda bilang katibayan na kanilang nabasa ang iyong ginawa.

Suliranin	Layunin	Paraan	Sirkumstansiya	Kahihinatnan Paghuhusga: Mabuti o masama ang kilos? Bakit?	Komento, payo, at lagda ng magulang

Kraytirya	10 puntos	7 puntos	3 puntos
Nasuri nang maayos ang sitwasyong may suliranin (dilemma) batay sa layunin, paraan, at sirkumstansiya nito	Maayos na nasuri ang sitwasyon batay sa layunin, paraan, at sirkumstansiya nito.	Maayos na nasuri ang sitwasyon ngunit kulang ng isa ayon sa hinihingi	Isa lamang ang nasuri sa sitwasyon.
Natukoy ang kabutihan at kasamaan ng pasiya o kilos at nabigyan ito ng paliwanag.	Natukoy ang kabutihan o kasamaan ng isinagawang kilos o pasiya at nabigyan ito ng	Natukoy ngunit hindi naipaliwanag.	Hindi natapos ang gawain sa pagtukoy ng kasamaan o

	paliwanag.		kabutihan ng kilos o pasiya.
Nakapagbigay ng sariling sitwasyon mula sa karanasan na nabibigyan ng tamang pagtukoy sa layunin, paraan, at sirkumstansiya gayundin ang kabutihan o kasamaan nito.	Nakapagbigay ng sariling sitwasyon ayon sa karanasan at malinaw itong naipahayag.	Nakapagbigay ng sitwasyon ngunit hindi malinaw ang pagpapahayag nito.	Nakapagbigay ng sitwasyon ngunit hindi natapos.

Susi sa Pagwawasto

Dito mo muling alamin ang iyong kawastuhan sa bawat Gawain na isinagawa. Na sa bahaging ito ay matutuklasan mo ang kaukulang puntos sa bawat paagsusumikap mo na magawa ang sa palagay mo nararapat. Kaya umaasa ako sa iyong katapatan sa bahaging ito, sa kabila ng mga pagwawasto na gagawin lamang ng iyong guro maliban sa subukin at tayahin.

Subukin/Tayahin

15 Puntos

A	B
1. C	1.Layunin
2. B	2.Ano
3. B	3.Nakataong-Kilos
4. A	4.Pagkatao
5. D	5.Paraan
	6.Sino
	7.Paano
	8.Kahihinatan
	9.Saan
	10.Surkumsistanya

Tuklasin

Gawain (25 puntos)

Nasa guro ang pagpapasya kung tama ang sagot.

Pagyamanin

5 Aytem (15 Puntos)

Nasa guro ang pagpapasya kung tama ang bawat sagot.

Isagawa

Nakadepende sa guro ang pagmamarka.

Tuklasin

Gawain 1

- Ang pagwawasto ay base sa kasagutan ng magaaral
- Ang pagwawasto ay base sa kasagutan ng

Isaisip

Layunin, Sto. Tomas de Aquino, mabuti omasama, paraan at nararapat.

Karagdagang Gawain
Batay sa Krayterya ang
basehan ng guro sa
pagwawasto nito.

Sanggunian

1. [https://www.google.com/search?q=Ang+Layunin,+Paraan,+Sirkumstansya,+at+Kahihinatnan+ng+Kilos&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjBxOa0g93pAhWpL6YKHx17AbYQAUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=663#imgsrc=E2Dr46ZLF41IRM\(2020\)](https://www.google.com/search?q=Ang+Layunin,+Paraan,+Sirkumstansya,+at+Kahihinatnan+ng+Kilos&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjBxOa0g93pAhWpL6YKHx17AbYQAUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=663#imgsrc=E2Dr46ZLF41IRM(2020))
2. [https://www.google.com/search?q=bordder&tbm=isch&ved=2ahUKEwjZgKu2q93pAhXKzIsBHTfmAuMQ2-cCeqQIABAA&oq=bordder&gs_lcp=CgNpbWcQAzICCAAyAggAMgYIABAKEBgyBggAEAoQGDIGCAAQChAYMgYIABAKEBgyBggAEAoQGDDoECAAQZoECAAQHICgjVhY1JRYYPsXWgGAcAB4AIAbXqOIAbcQkqEHMi00LjluMZgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1n&sclient=img&ei=ijzTXtmBNMqZr7wPt8yLmA4&bih=663&biw=1366#imgsrc=6z3xdkdtJrV6kM\(2020\)](https://www.google.com/search?q=bordder&tbm=isch&ved=2ahUKEwjZgKu2q93pAhXKzIsBHTfmAuMQ2-cCeqQIABAA&oq=bordder&gs_lcp=CgNpbWcQAzICCAAyAggAMgYIABAKEBgyBggAEAoQGDIGCAAQChAYMgYIABAKEBgyBggAEAoQGDIGCAAQChAYMgYIABAKEBgyBggAEAoQGDDoECAAQZoECAAQHICgjVhY1JRYYPsXWgGAcAB4AIAbXqOIAbcQkqEHMi00LjluMZgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1n&sclient=img&ei=ijzTXtmBNMqZr7wPt8yLmA4&bih=663&biw=1366#imgsrc=6z3xdkdtJrV6kM(2020))
3. Agapay, Ramon B. Ethics and the Filipino: A Manual on Morals for Students and Educators. Mandaluyong City: National Bookstore Inc. (2007)
4. Montemayor, Felix M. Ethics the Philosophy of Life. Mandaluyong City: National Bookstore (1994)
5. Nery-Nabor, Maria Imelda P. Christian Morality and Ethics. Mandaluyong City: National Book Store (2010).
6. Reyes, Ramon C. (2009). Ground and Norm of Morality: Ethics for College Students. Quezon City: ADMU Press.
7. Simbajon Jr., Marvin Julian L. Ethics for Educators: A College Textbook for Teacher Education and Educators in All Areas of Discipline. Quezon City: C&E Publishing, Inc. (2011).
8. Freepik "Free Vectors." Accessed June 16, 2020
School vector created by freepik - www.freepik.com

Para sa mga Tanong at Puna, maaari na sumulat o tumawag sa:

Kagawaran ng Edukasyon – Rehiyon X, Kawanihan ng mga Kaalaman

Office Address: Fortich Street, Sumpung, Malaybalay City

Telefax: (088) 813- 3634

E-mail Address: Bukidnon@deped.gov.ph

Website: www.Depedbukidnon.net.ph